

TUPOKSEN YHTENÄISKOULUN TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

1. Johdanto	3
2. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laadinta Limingan kunnan perusopetuksessa	4
3. Lainsäädäntö	5
3.1. Tasa-arvolaki	5
3.2. Yhdenvertaisuuslaki	6
4. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen Limingan kunnan yhtenäiskouluissa	7
4.1. Toimintaohje sukupuoliin tai seksuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin	8
5. Tasa-arvotilanteen kartoitus	9
6. Kartoituksen tulokset Tupoksen yhtenäiskoulussa	9
6.1. Vuosiluokat 1-3	9
6.2. Vuosiluokat 4-6	10
6.3. Vuosiluokat 7-9	12
6.4. Toimenpiteet	13
6.5. Tupoksen yhtenäiskoulun tasa-arvotyön tavoitteet ja toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä häirinnän ehkäisemiseksi vuosina 2017-2019	14
7. Arviointi	15

1. Johdanto

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä.

Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa oppilaitoksia arvioimaan yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelman tulee olla osa opetussuunnitelmaa tai oma erillinen suunnitelmansa.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa peruskouluja laatimaan tasa-arvosuunnitelman. Tasa-arvon edistäminen kouluissa tarkoittaa, että tyttöjä ja poikia kohdellaan tasapuolisesti ja syrjimättömästi koulupäivän kaikissa tilanteissa. Tasa-arvosuunnitelman on tarkoitus ennaltaehkäistä sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää ja tukea sukupuolten tasa-arvon edistämistä koulun arjessa. Suunnitelman avulla voidaan myös varmistaa, että koulussa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä. Pyrkimyksenä on, että tulevaisuudessa naiset ja miehet jakautuisivat sekä eri tehtävätasolle että eri ammatteihin nykyistä tasaisemmin niin kykyjensä kuin taipumustensa mukaan.

Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa koulussa ei esiinny syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Tasa-arvon edistäminen ei tarkoita vain oikeudenmukaisuuden toteuttamista, vaan myös mahdollisuutta luoda viihtyisiä ja motivoiva oppimisympäristö. Kun kaikkien työntekijöiden osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistetään oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on siis tasa-arvoinen, yhteistyökykyinen sekä tuloksekas työ- ja opiskeluympäristö, jossa tasa-arvo on osa koko koulun toimintakulttuuria. Tasa-arvon edistäminen on kaikkien koulun jäsenten velvollisuus. Tämä suunnitelma toimii pohjana Limingan kunnan molempien yhtenäiskoulujen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyölle. Tasa-arvo- ja

yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein.

2. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laadinta Limingan kunnan perusopetuksessa

Limingan kunnan yhtenäiskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa kuvataan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö ja Liminganlahden sekä Tupoksen yhtenäiskoulujen tasa-arvoa edistäviä toimenpiteitä sekä niiden seuranta. Suunnitelmien laadintaan on käytetty materiaalina opetushallituksen julkaisemaa "Tasa-arvo on taitolaji"-opasta sekä molemmissa kouluissa toteutettua tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyä. Kyselyiden avulla pyrittiin kartoittamaan oppilaiden käsityksiä kouluviihtyvyydestä, turvallisuudesta, toimintakulttuurista, opetuksen ja oppimateriaalien tasa-arvoisuudesta sekä sukupuoleen perustuvasta häirinnästä. Yläkoululaisille kysely toteutettiin opetushallituksen suositusten mukaan ja alakoululaisille muokattiin ikäryhmälle sopiva kysely yläkoululaisten kyselyn pohjalta.

Limingan kunnan yhtenäiskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat laadittiin yhteistyössä molempien koulujen henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Suunnitelmien toteutumista pyritään seuraamaan ja arvioimaan säännöllisesti. Suunnitelmat tarkistetaan ja päivitetään kolmen vuoden välein. Limingan kunnan yhtenäiskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat paikallista perusopetuksen opetussuunnitelmaa täydentäviä ja toteuttavia suunnitelmia.

Perusopetuksen koulujen toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus on sitouttaa sekä oppilaat että koulun henkilöstö yhteistyössä toimimaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden edistämiseksi. Suunnitelma kertoo niin sisäisille kuin ulkoisille sidosryhmille koulumme arvoista, jotka antavat suuntaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle. Suunnitelman pyrkimys on antaa keinoja ja välineitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttamiseen yhtenäiskouluissa. Tasa-arvoisessa opiskeluympäristössä kaikilla on mahdollisuus opiskella ilman syrjintää sukupuolen tai muuhun oppilaaseen liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvoinen kohtelu konkretisoituu oppilaiden ja koulun henkilökunnan välisissä vuorovaikutustilanteissa.

3. Lainsäädäntö

Koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laadinnassa on huomioitu niin tasa-arvo- kuin yhdenvertaisuuslaki.

3.1. Tasa-arvolaki

Tasa-arvolla tarkoitetaan samanarvoisuutta. Vuodesta 1995 alkaen kaikilla työpaikoilla, joissa työskentelee vähintään 30 työntekijää, on ollut tasa-arvoa koskeva suunnitteluvollisuus. Tasa-arvolain (1968) kokonaisuudistus on tuonut saman velvoitteen oppilaitoksille v. 2005. Samaisen lain vuoden 2014 muutos toi suunnitteluvelvoitteen kaikille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille.

Lyhyesti tasa-arvolain päämäärä on sukupuoleen perustuvan syrjinnän estäminen sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen. Lain tarkoitus on siten myös estää sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä (tasa-arvolaki 1-3 §). Lain mukaan opetusta tai koulutusta järjestävän on huolehdittava, että tytöillä, pojilla, naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen ja että opetus, tutkimus sekä oppiaineistot tukevat tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista.

Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. (Tasa-arvolaki 5§).

Tasa-arvolain mukaisesti tasa-arvosuunnitelmaan tulee sisällyttää kartoitus oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Opetushallituksen ohjeiden mukaan kartoituksessa kiinnitetään huomiota tasa-arvon toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetuksen järjestämisessä ja opintosuoritusten arvioinnissa. Huomioitavia ovat myös toimenpiteet, joilla voidaan ehkäistä ja poistaa seksuaalista ja sukupuolen perusteella tapahtuvaa häirintää. Lisäksi koulujen on selvitettävä, miten niiden oppilaat kokevat tasa-arvon toteutuneen omassa oppilaitoksessaan.

Limingan kunnan yhtenäiskoulujen suunnitelmat noudattavat tasa-arvolain määritelmiä sukupuoli-identiteetistä sekä sukupuolen ilmaisusta. *Sukupuoli-identiteetillä* tarkoitetaan laissa henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Tämä on aina yksilöllinen kokemus, eikä välttämättä aina sama kuin henkilölle syntymässä määritetty sukupuoli. Henkilötunnuksen loppuosan sukupuoli on yksilön juridinen sukupuoli. Useimpien yksilöiden sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. *Transsukupuolisuuden* käsite puolestaan tarkoittaa, että syntymässä naiseksi määritetty

henkilö voi kokea olevansa mies ja päinvastoin. *Transgender* tai muunsukupuolinen henkilö puolestaan kokee olevansa sukupuoliuton tai osin nainen tai mies.

Tasa-arvolaisissa *sukupuolen ilmaisulla* puolestaan tarkoitetaan sukupuolen esiin tuomista pukeutumisen tai käytöksen avulla. Sukupuolen ilmaisu on aina yksilöllistä. Useimpien yksilöiden sukupuolen ilmaisu vastaa heille syntymässä määritettyä sukupuolta. Jokainen yksilö voi toisinaan kokea tarvetta esimerkiksi pukeutumisellaan ilmaista toista sukupuolta eli ristiinpukeutua. Tällaisesta henkilöstä käytetään nimitystä transvestiitti. Tasa-arvolakia sovelletaan juuri syrjintään, joka voi perustua yksilön fyysisiin sukupuolta määrittäviin ominaisuuksiin.

3.2. Yhdenvertaisuuslaki

Suomen perustuslain perusoikeus säännöksissä säädetään niin yhdenvertaisuudesta kuin syrjinnästä. Kaikki Euroopan unionin jäsenmaat ovat sitoutuneet edistämään yhdenvertaisuutta ja vastustamaan kaikkea syrjintää. Suomessa EU:n rasismia ja työsyryntää koskevat direktiivit on toteutettu yhdenvertaisuuslailla(21/2004). Yhdenvertaisuuslakia on uudistettu (1325/2014) ja uudistuksen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneiden oikeusturvaa. Lakia sovelletaan niin julkisella sektorilla kuin yksityisessä toiminnassa. Sen sijaan lakia ei sovelleta esimerkiksi yksityis- tai perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan.

Yhdenvertaisuuslaki kieltää niin välittömän kuin välillisen syrjinnän sekä häirinnän. Tasa-arvolain uuden 6 c §:n mukaisesti koulutuksen järjestäjien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti sekä suunnitelmallisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa, että virallisen sukupuolen lisäksi on huomioitava myös sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Sukupuolivähemmistöön kuuluvien yksityisyyttä tulee kunnioittaa, eikä tasa-arvon edistäminen tarkoita, että jokaisen yksilön sukupuoli-identiteetti tulisi selvittää.

Yhdenvertaisuuslailla kielletään syrjiminen iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, perhesuhteiden ja vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Häirintä tarkoittaa ihmisarvoa loukkaavaa käyttäytymistä. Lain mukaan kaikilla yksilöillä on synnynnäiseen ja luovuttamattomaan arvoon sekä jokaisen oikeuteen nauttia perustuvanlaatuisista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Yksilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy todettuun syyhyn (ikä, alkuperä, kansalaisuus jne.) ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn takia henkilöä halventava, nöyryyttävä tai häntä kohtaan uhkaava ilmapiiri.

Käyttäytymisen käsite on ymmärrettävä laajasti, sillä se voi tarkoittaa puheita, sähköpostiviestejä, ilmeitä, eleitä, epäasiallisen materiaalin esille laittamista tai muunlaista loukkaavaa viestintää.

Peruskoulun tulee kaikissa toimissaan edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti ja luoda sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen asioiden valmistelussa sekä päätöksenteossa. Tasa-arvolla tarkoitetaan tässä suunnitelmassa tasa-arvolain mukaista sukupuolten välistä tasa-arvoa.

4. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen Limingan kunnan yhtenäiskouluissa

Limingan kunnassa on kaksi yhtenäiskoulua (Liminganlahden ja Tupoksen yhtenäiskoulut), jotka tarjoavat opetusta peruskoulun vuosiluokille 1.-9. Koulujen oppilaaksiotto tapahtuu pääsääntöisesti oppilaan huoltajien asuinpaikan mukaisesti. Luokittaiset oppilasryhmät ovat yleensä sekaryhmiä. Ryhmien opetuksessa huomioidaan molempien sukupuolten näkökulmat ja opetusmateriaali on laadittu tasa-arvon periaatteiden mukaisesti. Tasa-arvo näkyy myös oppilasarvioinneissa, jotka toteutetaan valtakunnallisesti asetettujen tavoitteiden ja kriteereiden perusteella.

Kaikkia oppilaita kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Tasa-arvokysymyksistä keskustellaan oppilaiden kanssa. Opetussuunnitelman perusteella kaikkia oppilaita ohjataan arvostamaan yksilöiden erilaisuutta sekä harjoittamaan hienotunteisuutta päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa. Loukkaavaa kielenkäyttöä ei hyväksytä ja koulun henkilökunta ohjaa oppilaita omalla esimerkillään muut huomioivaan kanssakäymiseen.

Limingan kunnan kouluissa on käytössä KiVa-koulu ohjelma kiusaamistapausten käsittelyyn. KiVa-ohjelma sisältää myös tasa-arvoperusteista kasvatusmateriaalia. Jokaisessa koulussa on omat KiVa-tiimit, joissa ohjataan oppilaiden välistä sovittelua ja autetaan toimimaan tasa-arvoisemmin.

Kaikissa kouluissa oppilailla on mahdollisuus saada oma äänensä kuuluville osallistumalla oppilaskuntatoimintaan. Uusi opetussuunnitelma antaa oppilaille aiempaa paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omaan oppimiseensa, vaikkapa monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa. Ala- ja yläkoululaisille tarjottavat valinnaisainetarjottimet järjestetään riittävän monipuolisiksi siten, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus valita hänelle sopivimmat aineet.

Kaikilla kunnan kouluilla oppilailla on mahdollisuus saada koulunkäynnin ja oppimisen tukea. Tarvittaessa oppilas voidaan ohjata psykologin tekemiin tutkimuksiin. Jokaiselle oppilaalle tarjotaan tarpeen mukaan mm. tukiopetusta, erityisopetusta ja oppilashuollollista tukea. Myös erityisopetuksen pienryhmässä pääsääntöisesti opiskeleva oppilas voi mahdollisuuksien mukaan opiskella yleisopetuksen opetusryhmässä oman ikäryhmänsä mukana.

Uskonnollinen tasa-arvo toteutuu Limingan kunnan perusopetuksessa siten, että uskonnon- tai elämäntiedon opetusta annetaan perusopetuslain edellyttämällä tavalla. Uskonnollisen tasa-arvon lisäksi opetuksessa tuetaan oppilaiden monikulttuurisen identiteetin rakentumista, osallisuutta yhteiskuntaan ja globalisoituvaan maailmaan sekä edistetään suvaitsevaisuutta. Niin ylä- kuin alakouluissa keskustellaan rasismista ja sen erilaisista piirteistä.

Myös sukupuolten välisistä eroista keskustellaan avoimesti oppitunneilla, niitä kuitenkin tarpeettomasti korostamatta. Oppilaille kerrotaan ikätasoon sopivalla tavalla mitä sukupuoli- tai seksuaalinen häirintä on ja miten siihen tulee reagoida. Tunneilla keskustellaan myös netissä tapahtuvasta seksuaalisesti häirinnästä ja opastetaan, miten siltä voi välttyä. Koulun ilmapiiri on sellainen, että se kannustaa kertomaan, jos häirintää huomataan, kohdistuu se sitten itsen tai toiseen oppilaaseen. Sukupuolista tai seksuaalista häirintää kokenutta oppilasta kuullaan asiasta ja hänen huoltajilleen ilmoitetaan asiasta. Oppilas ohjataan tarvittaessa eteenpäin kouluterveydenhoitajalle, kuraattorille tai koulupsykologille, jonka kanssa asia käydään läpi. Tarvittaessa koulun edustaja tekee lastensuojeluilmoituksen ja on yhteydessä koulupoliisiin.

4.1. Toimintaohje sukupuolisiin tai seksuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin

Mikäli sinua ja/tai toista koulumme oppilasta kiusataan, häiritään seksuaalisesti tai joudut seksuaalisen väkivallan kohteeksi, toimi näin;

1. Ilmoita asiasta heti omalle luokanopettajalle/ luokanvalvojalle, rehtorille tai jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalla aikuisella tai huoltajallesi.
2. Opettaja ja/tai rehtori selvittävät tapahtumien kulkua ja vakavuutta keskustelemalla tilanteeseen osallisten kanssa.
3. Opettaja ja/tai rehtori ilmoittavat tapahtuneesta oppilaiden huoltajille. Samalla kerrotaan käydyistä kasvatuskeskusteluista, mahdollisista koulun

kurinpitotoimista tai muista jatkotoimista. Huoltajien kanssa sovitaan oppilaan oppilashuollollisesta tuesta.

4. Tapauksen luonteesta ja vakavuudesta riippuen asiasta ilmoitetaan muille viranomaisille. Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus ja tutkintapyyntö poliisille. Oppilaan vapaa-aikaan sijoittuvien tapahtumien selvittämisestä vastaavat huoltajat ja poliisiviranomaiset.
5. Tilanteen osapuolille järjestetään oppilashuollollinen tuki.

5. Tasa-arvotilanteen kartoitus

Limingan kunnan kouluissa kaikki kouluyhteisön jäsenet osallistuvat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön. Työn toteutumista seurataan kolmen vuoden välein. Seuranta tarkoittaa, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan kirjattujen yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja toimenpiteiden toteutumista seurataan. Kartoituksen tarkoitus on selvittää koulun tasa-arvotilanne ja tunnistaa koulun mahdolliset ongelmat, jotka vaativat toimenpiteitä. Tuloksista tiedotetaan koulun henkilökuntaa ja ne ovat huoltajien luettavissa sähköisessä viestintäjärjestelmässä ja koulun verkkosivuilla.

6. Kartoituksen tulokset Tupoksen yhtenäiskoulussa

6.1. Vuosiluokat 1-3

Vuosiluokat 1-3 ovat koululaiseksi kasvamisen aikaa, jolloin oppilaat rakentavat identiteettiään kouluyhteisön jäsenenä ja oppijana. Tupoksen yhtenäiskoulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käytöstä. Oppilaan muodostaessaan omaa sukupuoli-identiteettiään ymmärtävä ja moninaisuuteen myönteisesti suhtautuva opettaja on avainasemassa. Vuosiluokkien 1-3 aikana oppilaita opetetaan tunnistamaan sukupuoleen liittyviä odotuksia sekä luuloja ja heitä autetaan ymmärtämään, ettei heidän tarvitse rajoittaa omaa toimintaansa niiden mukaan.

Vuosiluokille 1-3 tehdyn kyselyn perusteella vuosina 2017-2019 kiinnitetään opetuksessa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- miten opettaja kohtelee tyttöjä ja poikia
- miten kannustetaan oppilaita itsenäisiin ja rohkeisiin valintoihin
- sosiaalisen median käyttö koulussa

Tupoksen yhtenäiskoulussa 1-3 -luokille tehdyssä tasa-arvokyselyssä oli mukana 126 oppilasta, joista 54 % oli tyttöjä ja 46 % oli poikia. Oppilaista 88.9 % tulivat mielellään kouluun ja 94.4 % kokivat olonsa turvalliseksi koulussa. Merkillepantavaa on että, oppilaista 8.7 % ei koe voivansa kertoa opettajalle huolistaan koulussa.

Tupoksen yhtenäiskoulun kyselyssä 77 % oppilaista kertoi, että heidän mielestään tyttöjä ja poikia kannustetaan yhtä paljon. Oppilaista 34.1 % oli sitä mieltä, etteivät tytöt saa ilmaista mielipiteitään tunneilla, kun vastaavasti 71 %:n mielestä pojat ilmaisevat mielipiteitään tunnilla.

Oppilaista viidesosa (20.6 %) kertoo joutuneensa nimittelyn kohteeksi ulkonäkönsä takia. 71.1 % prosenttia oppilaista on kertonut jollekin aikuiselle kokemastaan, mutta 25 % oppilasta kokee, että aikuinen ei auttanut häntä.

Tupoksen yhtenäiskoululle tehdyn tasa-arvokyselyn perusteella 1-3 – luokkien tasa-arvokasvatuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti oppilaiden tasa-arvoiseen kohteluun sekä oppilaiden rohkaisuun kertomaan huolistaan koulun aikuisille. Välittävät aikuiset ovat erittäin tärkeitä koulun arjessa ja heidän tärkein tehtävänsä on auttaa oppilaita kaikissa heitä koskevissa asioissa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat jo itsessään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kyselyn perusteella opetuksessa onkin tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Vaihtelevin työtavoin ja oppimisympäristöjä monipuolistamalla voidaan varmistaa mahdollisimman monelle oppilaalle myönteinen oppimiskokemus, joka ei riipu sukupuolesta. Oppimateriaalien valinnassa opettajien tulee kiinnittää huomiota sukupuolten esittämisen tapaan niin kuvastoissa kuin teksteissä. Opetuksessa pyritään tukemaan jokaisen oppilaan kasvua täysivaltaiseksi yhteisön jäseneksi. Vuosiluokkien 1-3 aikana oppilaita voidaan opettaa tunnistamaan sukupuoleen liittyviä odotuksia sekä luuloja ja heitä voidaan auttaa ymmärtämään, ettei heidän tarvitse rajoittaa toimintaansa niiden mukaan. Opettajat puuttuvat epätasa-arvoiseen kohteluun oppilaiden välillä ja edistävät näin oppilaiden keskinäistä kunnioitusta.

6.2. Vuosiluokat 4-6

Vuosiluokkien 4-6 aikana on mahdollisuus vahvistaa oppilaiden tasa-arvo osaamista. Oppilaiden tulee kokea olevansa osa yhteisöä omasta sukupuolestaan riippumatta. Tätä tuetaan vuosiluokilla 4-6 ottamalla esiin epätasa-arvon kokemuksia ja muokkaamalla niiden pohjalta luokan toimintatapoja. Uuden opetussuunnitelman mukaisesti oppilaat oppivat

arvioimaan, kohdellaanko tyttöjä ja poikia yhdenvertaisesti. Oppilaiden tulisi myös pystyä pohtimaan ja arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa muihin ja tarvittaessa muuttaa sitä.

Vuosiluokille 4-6 tehdyn kyselyn perusteella vuosina 2017-2019 kiinnitetään opetuksessa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- tyttöjen ja poikien tasavertaiseen kohteluun ja kannustamiseen
- oppilaiden rohkaisuun itseään kiinnostavien oppiaineiden valinnoissa
- häirintätapausten selvittämiseen sekä oppilaiden rohkaisuun häirintätapausten esille tuomisessa

Tupoksen yhtenäiskoulussa 4-6 -luokille tehdyssä tasa-arvokyselyssä oli mukana 129 oppilasta, joista 49.6 % oli tyttöjä ja 50.4 % oli poikia. Oppilaista 94.6 % tuli mielellään kouluun. 123 oppilasta (97.6 %) kokivat olonsa turvalliseksi koulussa. Kuitenkin noin 10 % vastanneista oppilaista kokee, etteivät uskalla kertoa kouluun liittyvistä huolistaan opettajalle.

Kyselystä saaduista tuloksista nousi esille, että oppilaista 27.9 % kokee opettajien asettavan erilaisia vaatimuksia oppilaille heidän sukupuolestaan riippuen. Noin 20 % vastaajista oli sitä mieltä, että tyttöjä ja poikia ei kannusteta yhtä paljon.

Kyselyyn vastanneista 79.8 % oli sitä mieltä, että poikia rohkaistaan koulussa tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja. Noin viidesosa koki, ettei poikia rohkaista itseään kiinnostavien oppiaineiden valintaan. Vastaavasti 81.4% koki, että tyttöjä rohkaistaan tekemään itseään kiinnostavia oppiainevalintoja, 18.6 % oli eri mieltä.

4-6-luokan oppilaista 12.4 prosentilla oli kokemuksia kaksimielisistä ja härskeistä puheista. Neljä oppilasta oli kokenut myös fyysistä lähentelyä. Tuloksista käy ilmi se, etteivät oppilaat tuo kokemaansa häirintää koulun henkilökunnan tietoon yli 80 % prosentissa tapauksista.

Vuosiluokkien 4-6 aikana oppilaat kehittyvät oppijoina ja koululaisina. Jokaisen oppilaan omien opiskelutapojen ja -taitojen arviointi kehittyy ja ne myös monipuolistuvat taitojen kasvaessa. Oppilaiden osallisuus ja osuus opetuksen suunnittelussa lisääntyy aiempaa enemmän. Varhaismurrosikään kuuluva kiinnostus eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin rikastuttaa opetusta. Vuosiluokkien 4-6 opettajat kohtaavat hyvin monenlaisissa kehitysvaiheissa olevia varhaismurrosikäisiä oppilaita. Opettajan on tärkeää etsiä hänelle sopivia tapoja kannustaa oppilaitaan ja käsitellä oppilaidensa kanssa heidän kasvuun.

Vuosiluokkien 4-6 aikana oppilaat tulevat aiempaa tietoisemmiksi omasta sukupuoli-identiteetistään. Tyypillistä on, että oppilaat haluavat sitoutua oman

sukupuolensa ryhmään. Vuosiluokkien 4-6 aikana on riski, että toiset oppilaat seksualisoivat tyttöjen ja poikien väliset ystävyyssuhteet. Tätä tapahtuu niin aikuisten kuin ikätovereiden puheissa. Mikäli oppilas ei tunne selkeästi kuuluvansa tyttöjen tai poikien ryhmään, hän saattaa tarvita opettajalta tukea omassa kasvussaan. Opettajat voivat kokea epätyypillisen sukupuolen ilmaisun tukemisen haasteellisena.

6.3. Vuosiluokat 7-9

Useimmilla vuosiluokkien 7-9 oppilailla on jo käsitys omasta sukupuoli-identiteetistään, mutta se voi vielä muuttua. Yläkoulussa perinteiset stereotyyppit rajoittavat sukupuolen ilmaisua. Oppilaiden tulisikin osata tunnistaa sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä ja tietää, ettei se ole kohteen syytä. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokainen opettaja ohjaa oppilaitaan sukupuolten tasa-arvoon omassa oppiaineessaan ja kouluyhteisön kaikessa toiminnassa. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, seksuaalista häirintää, sukupuoleen perustuvaa häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Perinteisten sukupuolirajojen ylittämisen tukeminen opiskelu- ja ammatinvalinnoissa on erityisen tärkeää vuosiluokilla 7-9.

Vuosiluokille 7-9 tehdyn kyselyn perusteella vuosina 2017-2019 kiinnitetään opetuksessa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- molempia sukupuolia kannustetaan valitsemaan taitoihin nähden sopivin jatko-opintopaikka
- seksuaaliseen ja sukupuoleen perustuvaan häirintään/kiusaamiseen ja erityisesti tapausten ennaltaehkäisyyn ja niiden selvittämiseen
- yhdenvertaiseen kohteluun

Tupoksen yhtenäiskoulussa 7-9 -luokille tehdyssä tasa-arvokyselyssä oli mukana 111 oppilasta, joista 38.1 % oli tyttöjä ja 60.2 % poikia, oppilaista 0.9 % vastasi olevansa sukupuolta muu tai ettei osaa vastata. Oppilaista 94.7 % kokivat olonsa turvalliseksi koulussa. Tupoksen yhtenäiskoulu oppilasta 65.5 % sanoivat voivansa kertoa opettajalle, jos heillä on huolia koulussa.

Yläkoulun vastauksissa nousi voimakkaasti esille oppilaan sukupuolen vaikutus siihen, miten opettaja kohtelee häntä. Jopa 46 %:a oppilaista koki oman sukupuolensa vaikuttavan siihen miten opettaja häntä kohtelee. Yli 30 % vastanneista oli sitä mieltä, ettei kaikkia oppilaita kannusteta yhtä paljon, riippuen oppilaan sukupuolesta.

Yli 30 % sekä tytöistä että pojista kokivat, ettei heitä rohkaista tutustumaan perinteisesti vastakkaisen sukupuolen miellettyihin ammatteihin. Vastauksista ilmeni myös, että tyttöihin luotetaan enemmän kuin poikiin.

Yläkoulussa vastaajista 35.4 % oli kuullut vartalostaan tai seksuaalisuudestaan tai ikäviä kommentteja tai nimittelyä. Härskéjä puheita oli kohdannut yli puolet vastaajista. Yli 10 % vastaajista oli kokenut myös fyysistä häirintää. Kuitenkin 17 % häirintää kokeneista jätti kertomatta asiasta koulun henkilökunnalle. Oppilaiden kertoman mukaan 63,8 prosentissa häirintätapauksista koulu ei ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi.

Yläkoulussa korostuvat oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot. Poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi alkaa näkyä osalla oppilaista aiempaa selvemmin ja se vaikuttaa koulutyöhön. Yläkoulun opiskelujärjestelyt muuttuvat, kaikkia oppiaineita opettavat aineenopettajat ja opiskelu on aiempaa enemmän itse oppilaan vastuulla. Jokainen opettaja

ohjaa kuitenkin oppilaita tasa-arvoon omassa oppiaineessaan ja kouluyhteisön kaikessa toiminnassa. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, seksuaalista häirintää, sukupuoleen perustuvaa häirintää, rasismia eikä mitään muuta syrjintää. Segregaation lievittäminen vuosiluokilla 7-9 on välttämätöntä, jotta kaikki oppilaat saavat monipuolisia oppimiskokemuksia, omaehtoisia kokemuksia työelämästä ja ajantasaista tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista. TET-harjoittelussa kaikkia oppilaita kannustetaan valitsemaan harjoittelupaikka yksilöllisesti oman mielenkiinnon mukaan. Oppilaita rohkaistaan tekemään myös valinnaisainevalintoja omista lähtökohdistaan.

6.4. Toimenpiteet

Oppilaille pidetyn kyselyn pohjalta on nostettu muutamia tavoitteita kolmen seuraavan vuoden ajaksi (luvut 6.1-6.3) Toimenpiteillä pyritään korjaamaan kyselyssä esille tulleita epäkohtia. Luokanvalvojan ja luokanopettajien tunneilla käsitellään kaikkien oppilaiden kanssa tasa-arvoa ja siihen liittyviä asioita. Tukimateriaalina opettaja voi halutessaan käyttää esimerkiksi seuraavia sivustoja:

- http://www.oph.fi/julkaisut/2015/tasa_arvotyö_on_taitolaji
- <http://www.tasa-arvokasvatuksessa.fi/>
- <http://seta.fi/materiaali>

Oppilaiden ja opettajien tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevat ideat ja ajatukset kootaan vuosiluokille yhteiseen dokumenttiin, joka löytyy Teamdriven kansioista Tasa-arvo. Vuosiluokittain ideoista valmistetaan 1-2 tietoisuutta edistävää luokanvalvojan tai jonkin oppiaineen tunnilla.

Lukuvuosien 2017-2019 aikana Tupoksen yhtenäiskoulussa tilanne tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteuttamisen suhteen on se, että kyselyt oppilaille pidettiin syksyllä 2016 ja niiden perusteella valitut yleiset toimintalinjat on esitetty luvuissa 6.1-6.3.

Vuosittain Tupoksen yhtenäiskoulussa asian työstämiseksi toteutetaan vähintään seuraavat asia:

- harjoitellaan itseä ja omaa koulunkäyntiä koskevaa päätöksentekoa esim. oppilaskunta- ja tukioppilastoiminnassa
- otetaan selvää lähialueiden ammateista
- puhutaan verkkohäirinnästä
- selvitetään kenellä on puhetilaa luokassa (kuraattori, opo, koulupsykologi pitävät tunnin tarvittaessa)
- koulun toiminnassa huomioidaan vuosittain 17.5. järjestettävä homofobia päivä
- 7. vuosiluokille pidetään tasa-arvotunti

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö on osa Tupoksen yhtenäiskoulun jokapäiväistä toimintaa. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintaan ja ilmaista mielipiteensä asemaansa liittyen ja näin edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Koulun oppilaskuntatoiminta toteuttaa tätä tavoitetta. Oppilashuollon tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua, kehitystä ja oppimisen edellytyksiä luoden näin oppilaiden välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Kodin ja koulun yhteistyössä vanhempainilloissa ja tapaamisissa keskustellaan tarvittaessa myös tasa-arvoasioista. Opettajien ja henkilökunnan työ luokissa häirinnän ennalta ehkäisemiseksi ja tilanteiden selvittämiseksi on tärkeää ja arvostettavaa.

6.5. Tupoksen yhtenäiskoulun tasa-arvotyön tavoitteet ja toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä häirinnän ehkäisemiseksi vuosina 2017-2019

Tasa-arvotyötä toteutetaan systemaattisesti ja määrätietoisesti koulun jokaisella organisaation tasolla ja sen arjessa sekä organisaation omissa käytännöissä seuraavan taulukon mukaisesti.

Kohde	Tavoite	Keino	Vastuut
Henkilökunta	Riittävä tietous sukupuolten välisestä moninaisuudesta	Koulutus Keskustelutilaisuudet	Henkilökunta

Arviointi	Arvioinnissa pyritään ehdottomaan tasa-arvoon.	Opetushenkilöstö tunnistaa arvioinnin mahdolliset tasa-arvo-ongelmat.	Opettajat
Valinnaisainevalinnat	Tasa-arvoa edistetään valinnaisainevalinnoissa	Valinnaisaineiden opettajat kannustavat kaikkia oppilaita oman aineensa opintoihin.	Valinnaisaineiden opettajat, oppilaan ohjaaja
Opetuksellinen tasa-arvo	Opetuksessa edistetään tasa-arvoa. Jokaista kohdellaan tasa-arvoisesti	Opetuksessa edistetään tasa-arvoa. Jokaista kohdellaan tasa-arvoisesti	Opettajat
Oppilaan ohjaus	Oppilaita ohjataan 2.asteen opintoihin ja ammatinvalintaan omien kiinnostusten mukaan	Kannustetaan ammatinvalintaan omien kiinnostusten mukaan	Opettajat ja oppilaan ohjaajat
Häirintä	Ei sallita	Kriisisuunnitelman ohjeiden mukaan	Opettajat, muu henkilökunta

7. Arviointi

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista ja tasa-arvon kehittymistä Limingan kunnan perusopetuksen kouluissa arvioivat vuositasolla yhtenäiskoulujen koulukohtaiset opiskeluhoitoryhmät. Limingan kunnan koulujen perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään seuraavan kerran vuoden 2019 lopussa. Päivityksen jälkeen uusi versio astuu voimaan 1.1.2020. Näin ollen syksyllä 2019 oppilaille tehdään tasa-arvotutkimus, jonka pohjalta voidaan arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittymistä Limingan kunnan peruskouluissa. Tulevaisuudessa mukaan voidaan ottaa mahdollisesti opettajien arviot omasta opetuksestaan ja koulun toimintakulttuurin kehittymisestä tasa-arvon näkökulmasta.

Lähteet:

Tasa-arvotyö on taitolaji – Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa - Opetushallituksen julkaisu 2015:

http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyo_on_taitolaji.pdf

Tasa-arvolaki: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Yhdenvertaisuuslaki: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

